

Шутова М. О.

orcid.org/0000-0001-7210-0260

доктор філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри германської і фіно-угорської філології імені професора Г. Г. Почепцова
Київського національного лінгвістичного університету

Голінко А. М.

викладач кафедри англійської мови і перекладу

факультету сходознавства

Київського національного лінгвістичного університету

ЛІНГВІСТИЧНА МАНІФЕСТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «COVID» У КАРТИНАХ СВІТУ АНГЛІЙСЬКОЇ, НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Анотація. Стаття присвячена комплексному огляду лексичних одиниць концепту «COVID» на матеріалі англійської, німецької та української мов та їх порівняльному аналізу. **Метою** статті є виявлення універсальних рис етнокультурного кодування концепту «COVID» у сучасній науковій парадигмі загального мовознавства. Використовуючи дані тлумачних словників англійської, німецької та української мов, за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів аналізу простежено тенденцію створення лінгвістичних механізмів у системі розвитку англословного, німецькомовного та україномовного середовища. За допомогою загальнонаукових та спеціальних методів аналізу виявлено, що в англійській мові з'явилося багато лексичних одиниць, фразеологічних сполук та неологізмів, деякі з яких були вже включені до онлайн-словника «Urban Dictionary» та мають еквіваленти в німецькій та українській мовах відповідно. Реконструкція семантичної структури цих лексичних одиниць дає змогу проаналізувати вплив пандемії на сучасну наукову парадигму загального мовознавства, котрий проявляється в лінгвістичній та культурологічній сфері, а саме в утворенні нових лексичних одиниць та фразеологізмів, у зміні семантики вже відомих лексем; формуванні нових правил етикету. Зміна семантики із вторинної до первинної номінації пояснюється змінами ментальних механізмів та когнітивних класифікаторів, а також новою поведінкою учасників комунікації. Етимологічний та лексико-семантичний аналіз семантичних моделей англословного, німецькомовного та україномовного ареалу, які виникли внаслідок коронавірусу з урахуванням специфіки етносвідомості, дозволяє стверджувати, що утворилася ціла низка лексичних одиниць на основі схожих асоціацій або образів-символів, які були дещо переосмислені та видозмінені. У статті простежено закономірності реалізації лексико-фразеологічних номінацій та етнолінгвістичних образів концепту «COVID» в англійській, німецькій та українській мовах. Простежується вплив пандемії на національну картину світу.

Ключові слова: концепт, COVID, хвороба, етнолінгвістика, картина світу, компаративістика.

Постановка проблеми. Події світового масштабу, а також глобальні концепти так чи інакше відображаються в різних лінгвістичних і культурологічних сферах та накладають відбиток на аспекти комунікативно-мовної свідомості представників

різних мовних соціумів. У 2020 році до процесів, котрі вплинули на варіативність етнолінгвістичних образів у міжмовній площині, можна віднести демографічні параметри населення, глобалізацію, вибори США та пандемію коронавірусу (COVID-19).

Collins Dictionary назвав «lockdown» словом 2020 року (Online Collins Dictionary), адже частота використання цієї лексичної одиниці виросла на 6000% порівняно з 2019 роком (Thorne, 2020). Мовний конструкт «sogonavirus» також посів перше місце у списку найбільш часто використовуваних лексем не тільки на території Європи – ця мовна номінація охопила широкий спектр усіх країн світу та вплинула на становлення міжкультурної комунікації (Lawson, 2020).

Згідно з аналізом пошукових запитів *Google* у 75 країнах світу, інтенсивність пошуку слів «здоров'я» та «хвороба» збільшилися вдвічі на кожні 45 000 нових зареєстрованих випадків COVID-19. Це найвищий показник кількості пошуків цих ключових слів за останні 5 років, що підкреслює глобальність досліджуваного концепту (Lawson, 2020; Wiedemann, 2020).

У контексті порівняльно-історичного мовознавства ще не було зроблено спроб здійснити комплексний огляд та зіставно-порівняльне дослідження семантичних особливостей лексичних одиниць у площині концепту «covid» англійської, німецької та української мов, чим і зумовлюється **актуальність** нашої розвідки.

Метою статті є виокремити та проаналізувати лексичні одиниці сучасного англословного, німецькомовного та україномовного ареалу, які виникли внаслідок коронавірусу з урахуванням специфіки етносвідомості, а також здійснити етимологічно- та лексико-семантичний аналіз даних семантичних моделей, зважаючи на засади вибраних лінгвокультур.

Матеріалом дослідження слугують дані, отримані в результаті огляду та ретельного аналізу зарубіжних і вітчизняних наукових літературних джерел, матеріалів періодичних видань, вибірки із тлумачних, двомовних, етимологічних словників.

Проблемам аналізу концептів «хвороби» та «здоров'я» як багатогранному явищу присвячено праці таких мовознавців: І. Голубовської, Ю. Караулова, М. Кочергана, О. Тараненко, В. Костомарова, Н. Шарманова. Особливості мовної

репрезентації цих термінів вивчали також із позицій когнітології, культурології, лексичної семантики та семіотики такі науковці, як О. Вікторіна, О. Дунаєвська, В. Красних, О. Пальчевська, Л. Федорук.

Використовуючи дані тлумачних словників англійської, німецької та української мов, було простежено тенденцію створення лінгвістичних механізмів у системі розвитку англійського, німецькомовного та україномовного середовища.

Виклад основного матеріалу. Таким чином, за допомогою загальнонаукових та спеціальних методів аналізу було виявлено, що в англійській мові з'явилося багато лексичних одиниць, фразеологічних сполук та неологізмів, деякі з яких були вже включені до онлайн-словника «Urban Dictionary» та мають еквіваленти в німецькій та українській мовах відповідно.

1. Утворення нових лексичних одиниць та фразеологізмів-трансформацій

Одна з перших номінацій, котра виникла – «covidiot» (включає в себе «covid» та «idiot»; німецький відповідник – «die Covidioten») або «morona» (скомпонувано з лексем «moron» та «corona») і характеризує людей, котрі недооцінюють небезпеку коронавірусу, відверто ігнорують або навмисно не слідуєть правилам задля запобігання розповсюдженню цієї хвороби (Шукунда, 2020; Rosenzweig, 2020). Ця лексична одиниця має ще одне значення, котре пов'язане з тими персоналіями, які бояться усіх навколо, скупляють усе підряд в магазині, позбавляючи інших можливості купити собі продукти першого вжитку. Цікавим є той факт, що цей неологізм часто фігурував в оголошеннях, котрі власники підприємств, магазинів або мереж неодноразово оприлюднювали.

Проте цей неологізм не єдиний, утворилася ціла низка лексичних одиниць на основі схожих асоціацій або образів-символів, які були дещо переосмислені та видозмінені. Для прикладу, «quaranteam» (скомпонувано з «quarantine» та «team»; група людей, з якими доводиться жити разом під час пандемії, а також усі ті, хто гуртуються разом та допомагають одне одному під час цього нелегкого часу. Етимологічне походження слова зумовлюється тим, що більшість людей як у США, так і у Великобританії епідемія застала зненацька – хтось поїхав у гості до друзів чи знайомих, а інший затримався у родичів, не думаючи, що це затягнеться надовго, проте зрештою саме з цими людьми їм довелося прожити разом щонайменше півроку) (Горшунів, Сафіуллін, 2020; Online Cambridge Dictionary), «quarantimes» (тут фігурують лексеми «quarantine» та «times»; містить імпліцитну алюзію до особливості плину часу; американці та британці порівнювали нелінійний характер часу під час пандемії з картиною Сальвадора Далі «Постійність пам'яті» та публікували фото цього полотна у соціальних мережах із хештегом #quarantimes, натякаючи, що важко відстежувати, який зараз день тижня, постійно перебуваючи вдома) (Lawson, 2020), «quarantini» (містить корені слів «quarantine» та «martini»; будь-який вид алкогольного коктейлю, створеного в домашніх умовах), «locktail hour» (перша лексема створена зі слів «lockdown» та «cocktail»; це зазвичай вечірній час після закінчення робочого дня, коли можна нарешті закрити ноутбук і випити «quarantini»), «coronacation» (самі англійці постулюють, що це один з різновидів «forced staycation»; єдина різниця полягає у тому, що «coronacation» – це вимушений вид відпустки, під час якої працівник не отримує грошової компенсації й пропускає роботу не за своїм бажанням) (Горшунів &

Сафіуллін, 2020), «anti-buddies» (двоє або більше осіб, котрі зробили тест у лікарні і з'ясували, що в них є антитіла до коронавірусу, що збільшує їхні шанси лишитися здоровими, навіть якщо вони будуть відвідувати місця скупчення людей) (Thorne, 2020), «lockdowner» (використовується на позначення людини, котра змушена лишатися вдома на період карантину) (Ro, 2020).

Лінгвістична репрезентація лексичних одиниць залежить також і від діалекту, про який йдеться (Мацько, 2020; Селіванова, 2010). Г. Манс та А. Бернхард, науковці королівського коледжу Лондону, дослідили, що завдяки фонетичним особливостям мовці діалекту Cockney використовують лексему «Miley Cyrus» замість «coronavirus», що перейшло в писемне мовлення (Lawson, 2020). Ще один приклад: «quaz» – це скорочений варіант австралійської англійської (повний варіант – «quarantine») (Никитенко, 2020).

Деякі німецькі лексеми теж не мають прямих аналогів, як і в англійській – «die Corona-Hölle» або «die Covid-Hölle» (скомпонувано з двох слів – «die Corona» та «die Hölle», що перекладається на українську «коронапекло») (Wiedemann, 2020), «die Corona-Bürger-Bewegung» (містить три лексеми – «die Corona», «der Bürger», а також «die Bewegung», це рух волонтерів, своєрідне об'єднання кількох молодіжних організацій з метою допомоги громадянам, котрі належать до вразливої категорії населення), «die Corona-Witze» (жарти на тему коронавірусу) (Klosa-Kückelhaus, 2020), «die Corona-Wirtschaft» (використовується на позначення економіки під час розповсюдження коронавірусу), «das Corona-Abitur» (саме так німецькі старшокласники називають іспити на атестат зрілості в період пандемії) (Duden Wörterbuch Online), «die Coronaia» (створено зі слів «die Corona» та «die Paranoia»; ірраціонально великий страх захворіти на коронавірус) (Попова, 2020).

Проте можна зустріти слова, котрі мають відповідники як в англійській, так і в українській мовах (або в одній з них) – «die Corona-Epidemie» (англ. «coronavirus pandemic»; укр. «пандемія коронавірусу») (Wiedemann, 2020), «das Coronavirus» (англ. «coronavirus», укр. «коронавірус»), «die Quarantäne» (англ. «quarantine», укр. «карантин»), «Abstand wahren» (англ. «to (practice) self-distance», укр. «тримати дистанцію»), «Maske tragen» (англ. «to wear masks», укр. «носити маски») (Klosa-Kückelhaus, 2020), «die Corona-Babys» (англ. «coronials» – покоління дітей, котрі з'явилися на світ через 9 місяців після початку пандемії), «die Corona-Partys» (англ. «corona party») (Duden Wörterbuch Online; Попова, 2020).

Є лексичні одиниці, котрі характерні виключно для української мови, – «ковідарність» (утворено з двох лексем – «ковід» та «солідарність»; асоціюється із солідарністю з усіма, хто перебуває вдома під час пандемії) (Никитенко, 2020), «розкороновані» (утворено за допомогою асоціативного ряду та гри слів; має значення «представники тієї категорії спільноти, які вже перехворіли на коронавірус»), «непокоронні» (принцип утворення цього мовного конструкту ідентичний з попереднім прикладом; вживається по щодо тих, хто ще не захворів), «ковідка» (створено з вже існуючих слів «гарячка» або «лихоманка» та «covid»), «карантинка» (будь-яке повідомлення, котре надіслане під час карантину), «ковігісти» та «коронапофігісти» (люди, котрі не зважають на будь-які види заборон, котрі стосуються карантину) (Королев, 2019), «каранте» (вміння володіти собою під час самоізоляції), «карантикули» (вимушені канікули, коли учнів та студентів відправили

на дистанційне навчання додому зі шкіл та університетів), «карантьє» (люди, котрі здають домашніх улюбленців в оренду для прогулянок під час карантину; у деяких регіонах України прогулянка з собакою являла собою єдину легальну причину вийти на вулицю під час карантину і не отримати штраф за порушення режиму; утворено з двох лексичних одиниць – «карантин» та «рантьє»), «коронагедон» (містить два похідних слова – «карантин» та «армагеддон»), «карантинити» або «перекарантинити» (у значенні – «хворіти» та «перехворіти коронавірусом») (Мацько, 2020). З'явилося навіть кілька нецензурних слів, одне з яких – «кашлюха» (тобто дівчина, яка не прикриває рот рукою, коли кашляє) (Мацько, 2020).

О. Мацько, доцент кафедри української мови та прикладної лінгвістики Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка, також зафіксувала доволі велику кількість фразеологічних трансформацій, які не мають відповідників в інших мовах:

- Людина людині коронавірус (першочерговий варіант – «Людина людині вовк»);
- На карантин надійся, а сам не гуляй (своєрідна варіація звичного «На Бога надійся, а сам не зивай»);
- Ні в *Zoom* ногою (скомпоновано з класичного «Ні в зуб ногою»; вживається в контексті використання різних технологій для здійснення відеоконференцій, асоціюється із втомою від використання додатку *Zoom* та неможливістю замінити живе спілкування);
- Хто людей чіпає, той ковідку хапає (карантинна інтерпретація «Хто людей питає, той і розум має»);
- Моя хата скраю, в ній карантин перечекую («Моя хата скраю – нічого не знаю»);
- Не такий страшний карантин, як його малюють («Не такий страшний вовк, як його малюють»);
- На городі бузина, а в Київ нічим не доїдеш («На городі бузина, а в Києві дядько») (Мацько, 2020).

Деякі з фразеологізмів не мають прямих відповідників:

- Кохання – знайти того, з ким можна пересидіти карантин (у цьому випадку можна провести паралелі з англійським словом «*covidivorce*») (утворилося з двох лексем «*covid*» та «*divorce*») (Online Cambridge Dictionary); згідно з Інститутом статистики, кількість розлучень в Англії та Уельсі досягла максимуму за останні 50 років, і пік розлучень прийшов саме на період пандемії (Thorne, 2020). В Україні та на території країн СНГ ситуація не настільки песимістична, проте це теж відобразилося на зростаючій кількості розлучень, що не могло не вплинути на створення нового фразеологізму).

Окрім того, велика кількість слів була переосмислена і почала використовуватися у повсякденному житті значно пізніше. Для прикладу, термін «соціальна дистанція» (англ. «*self-distancing*», нім. «*die Selbstdistanzierung*») в українській мові був вперше зареєстрований у 1957 році і мав першочергове значення «відчуженість від решти людей», і тільки у 2020 ця лексема увійшла до щоденного вжитку та почала означати «фізична дистанція, спрямована на уникнення зараження тієї чи іншої хвороби» (Шукунда, 2020). Те ж саме стосується й аббревіатури «ЗІС» (засоби індивідуального захисту; англ. «*PPE – Personal protective equipment*»; нім. «*Persönliche Schutzausrüstung*»), в українській мові вона вперше згадується у 1977 році, цей термін був відомий медичним працівникам, і пацієнти не завжди знали, що це означає (Горшунов & Сафіуллін, 2020).

Завдяки карантину більшість офісних працівників були змушені працювати дистанційно, використовуючи різноманітні додатки для створення відеоконференцій, що теж вплинуло на становлення лексичних одиниць у міжмовній площині (Lawson, 2020). Для прикладу, в англійській з'явилися неологізми «*covideo party*» (вечірка з друзями у відеоформаті), «*zoombombing*» (різновид кібератаки, коли на заняття чи бізнес-зустріч в *Zoom* може потрапити незнайомиць, який зіпсує заплановану відеоконференцію) (Rosenzweig, 2020), «*Zoom virtual happy hours*» (час, коли хтось не працює з колегами, а пригощається *quarantini*), «*zumped*» (похідне від «*dumped*», тільки асоціюється зі співрозмовниками по той бік екрану), «*Zoom goom*» (частина кімнати, котру прибрали завчасно виключно для того, щоб не було соромно спілкуватися з іншими за допомогою відеозв'язку) (Thorne, 2020; Online Cambridge Dictionary), з'явилася навіть ідіома «*the elephant in the Zoom*» (неважко здогадатися, що її прямий відповідник – «*the elephant in the room*», проте у цьому випадку це означає присутність ще однієї людини на відеодзвінку, про що ніхто із учасників відеоконференції не здогадується; зазвичай це чийсь друзі чи члени родини, котрі знаходяться поза зоною видимості камери й просто прислухаються до дискусії, лишаючись у курсі всього, що відбувається) (Шукунда, 2020; Никитенко, 2020). У німецькій виникло дієслово «*zoomen*» (український відповідник – «зумитися»), яке асоціюється як з навчанням, так і з роботою за допомогою вищезазначеного додатку, а також безліч іменників, найбільш популярні з яких – «*die Zoomschule*» (використовуються на позначення занять у дистанційному форматі) та «*der Zoomfatigue*» (втомлюваність від надто великої кількості віртуального спілкування як з друзями, так і з колегами; англійський відповідник – прикметник «*overzoomed*», який використовується, щоб проілюструвати втому від спілкування в одному додатку після напруженого робочого дня) (Duden Wörterbuch Online).

Ще один аспект, довкола якого згуртувалися нові лексеми, стосується щоденного носіння масок та дотримання так званого маскового режиму, за порушення якого в деяких із країн можна отримати штраф, а в інших – усне попередження. В англійській мові фігурують такі лексичні одиниці, як «*maskne*» (різновид акне, котрий зустрічається дуже рідко, спричинений дискомфортом та висипами на шкірі через постійне використання маски), «*maskulinity*» (від слова «*masculinity*» відрізняється лише на одну літеру; це відмова представників чоловічої статі одягати маску, мотивуючи це тим, що це псує їхній брутальний зовнішній вигляд) (Rosenzweig, 2020) та «*maskhole*» (нецензурне слово, яким характеризують тих, хто спілкуються з оточенням, не одягаючи маску на обличчя; німецький відповідник – «*der Maskenmuffel*», але лексема «*muffel*») (Duden Wörterbuch Online), хоч і може вважатися образливою, не належить до ненормативної лексики, адже асоціюються з людьми, які незадоволені тим, що відбувається навколо і постійно буркочуть це собі під ніс). Цікаво простежити, що в німецькій мові теж звертають увагу на порушників режиму, проте емфатика дещо інша – утворилося безліч лексичних одиниць дотичних до теми одягу, що підкреслює абсурдність та неможливість використання маски як аксесуару. Для прикладу, «*die Alltagsmaske*» реферує до видів індивідуального захисту зроблених нашвидкуруч перед виходом з дому – у більшості випадків такі маски зовсім не відповідають вимогам лікарів, проте це єдиний спосіб не отримати штраф від поліції. Схожі

лексми – «die Designermaske» та «die Fashionmaske» (стосується масок, котрі приковують до себе увагу оточуючих) (Klosa-Kückelhaus, 2020). Лексична одиниця з найбільш нейтральним значенням – це «die Maskendisziplin» (повний варіант – «die Maskentragedisziplin»), а також «die Maskenpflicht» (Duden Wörterbuch Online). Ці лексми утворилися внаслідок штрафів за те, що громадяни відмовлялися носити маску у громадських місцях. Українську мову це теж не обійшло – у нас утворився ситуативний фразеологізм «Хто носить масочку, той буде їсти пасочку» (іноді до цього додають «а хто масочки не носить – того шестеро виносять»), котрий став популярним саме перед Великоднем (Мацько, 2020).

Неологізми торкнулися й такої сфери, як їжа та споживання продуктів. Не дивно, що в 21-му столітті у людей і досі лишився страх бути замкненими вдома у 4 стінах без можливості придбати продукти першого вжитку. Початок карантину спричинив справжній ажіотаж у магазинах, де покупці змітали з полиць магазинів усе підряд, боячись, що на наступний день банально не матимуть дозволу або змоги вийти на вулицю. Якщо порівняти кілька культур, можна простежити, що є кілька розбіжностей у семантиці понять їжі та паніки, що спровокувало утворенню суміжних сем у свідомості англо-, німецько- та україномовної особисті. Таким чином, істерія довкола продуктів під час спалаху COVID-19 стала причиною появи нової лексичної одиниці «гречкохайп» в україномовному суспільстві (Мацько, 2020). Гречка – це продукт першої необхідності для українців, що спричинило тенденцію скупляти цей вид круп під час локдауну. У якийсь момент подібна паніка почала набирати таких обертів, що з'явилася навіть рекламна кампанія зі слоганом «Зупинимо гречкохайп. Українці, скупуйте гречку з гідністю» (Королев, 2019; Мацько, 2020). Якщо гречка є стратегічним продуктом для українців, для німців пріоритетним видом продуктів є макаронні вироби (нім. «die Nudeln»), адже згідно з Інститутом статистики, кожен німець споживає щонайменше 8 кілограмів пасты за рік. Ця лексична одиниця увійшла до так званої неофіційної німецькомовної коронавірусної абетки («Das Corona-ABC in 100 Sekunden»), створеної NDR (німецькою громадською радіо- і телевізійною компанією), де до кожної літери надається термін, котрий виник або набрав шалених обертів під час пандемії (Wiedemann, 2020; Попова, 2020). Також утворилося слово на позначення панікерів, котрі скупили увесь туалетний папір, не даючи можливості зробити це іншим, – «der Klopapier Mafia», котре використовується в саркастично-іронічному ключі (Wiedemann, 2020; Duden Wörterbuch Online).

Під категорію явищ, котрі дали волю новим лексемам, підпадають і новини. В англійській мові виникло слово «doomscrolling» («doom» – погибель, фатум або злий рок; «to scroll» – гортати), котре стосується свідомого рішення піддати себе порції негативних новин (наприклад, оновлення щоденної статистики пацієнтів від Міністерства охорони здоров'я чи найближчого госпіталю) (Rosenzweig, 2020). На якомусь із етапів карантину кількість фейкової інформації перейшла допустиму норму, тому якщо під тією чи іншою новиною можна було лишити коментарі, користувачі мережі вказували хештег «#coronaclickbait» («click» – клацання, «bait» – наживка; тобто новина, яку не можна оминати) на позначення статей чи постів у соціальних мережах із голосливим заголовком, метою яких є отримання доходу шляхом розповсюдження неправдивих

новин (Горшунов & Сафиуллин, 2020). На протигагу негативним новинам, у яких розповсюджували паніку, з'явився термін «scaremongering» (антонім до «scaremongering»; першочергове значення іменника «monger» – продавець або комерсант, який розповсюджує щось) (Lawson, 2020). Відповідно, «scaremongering» – той, хто розповсюджує страх і паніку, «scaremongering» – той, хто ділиться позитивними емоціями або турбується про усіх навколо. У Канаді фраза «stop scaremongering and start caremongering» стала однією з найпопулярніших серед груп у *Facebook*. В українській мові це знайшло відображення у слові «інфодемія» (скорочена варіація семи «інформаційна пандемія») (Мацько, 2020; Горшунов & Сафиуллин, 2020), котре виникло на позначення цілої серії активного розповсюдження неправдивих новин про перебіг захворювання або навмисне перебільшення фактів задля драматизації подій.

2. Зміна семантики лексем та вплив на мовленнєвий етикет
Значення деяких слів навпаки змінюється – німецька лексична одиниця «klinken putzen» раніше використовувалася щодо торгових представників чи жебраків, які оббивали пороги інших; зараз акцент змістився і це значення відійшло на другий план, адже наперед виникає асоціація з буквальним значенням («die Klinken» – дверна ручка, «putzen» – витирати; відповідно – «витирати ручки дверей») (Горшунов & Сафиуллин, 2020). Ще одне слово «der Zoomer» першочергово стосувалося представників покоління Z, які народилися між другою половиною дев'яностих та другою половиною двохтисячних. Тепер ця лексема набула ще одного значення, котре асоціюється з Інтернет-користувачем, котрий користується додатком *Zoom* для навчання або роботи (Duden Wörterbuch Online). В українській мові змінилося значення слова «притон» – якщо раніше воно асоціювалося виключно з місцем зосередження антисоціальних або злочинних елементів, у світлі недавніх подій заборона вийти на вулицю змусила українців переосмислити дану лексему. В якийсь момент зачинили усі спортзали, бібліотеки, театри та музеї, тому певна кількість людей почала збиратися нелегально, щоб разом проводити вільний час. Залежно від типу нелегальної діяльності утворилися слова «фітнеспритон» (карантинний спортзал поза законом) та «лінгвопритон» (нелегальні збори учасників курсів іноземних мов), що набуло дещо гумористичного ефекту (Шукунда, 2020). Дані лексичні одиниці вперше почали з'являтися в ЗМІ й згодом набули щоденного вжитку.

Зміна семантики із вторинної до первинної номінації пояснюється змінами ментальних механізмів та когнітивних класифікаторів, а також новою поведінкою учасників комунікації. Таким чином, якщо раніше знайомі, колеги та друзі віталися один з одним, потискаючи руки, форма привітання змінилася. З'явився навіть коронавірусний етикет, тобто прийнятні види привітань для ділових зустрічей. Для прикладу, тепер англійці та британці вітаються, торкаючись один до одного ліктями або ногами, що спричинило утворення нових слів – «elbow-bump» та «footshake», які можуть виступати як іменниками, так і дієсловами (це аналог «high five» чи «palm slapping») (Online Cambridge Dictionary; Горшунов & Сафиуллин, 2020). Поведінка американців та британців, спричинена високим рівнем соціальної відповідальності у суспільстві, привела до ще одного терміна – «coronasnitching», який використовується, якщо хтось інформує владу про те, що хворі на коронавірус сусіди регулярно порушують правила карантину (Lawson, 2020; Online Cambridge Dictionary).

Цікаву динаміку можна простежити й у німецькій мові. В якості усної та письмової форми неформального прощання та привітання з'явилися «Bleib gesund» («Не хворій»), а також «Pass auf dich auf» («Бережи себе»). Це торкнулося й медіадискурсу, тому скорочені форми вищезазначених привітань можна цілком нормально зустріти й в цифровому просторі під час переписок в месенджерах: «BSg» («Не хворійте») чи «Bg» («Не хворій»), «PSasa» («Бережіть себе») (Klosa-Kückelhaus, 2020). Подібні лінгвістичні варіації вплинули й на чорний гумор – деякі німці можуть саркастично сказати «Согопа» замість «Gesundheit», якщо хтось із присутніх у кімнаті чхнув (Wiedemann, 2020).

Нові обставини вплинули й на користувачів Інтернету (зокрема англомовних), надихнувши їх змінювати статуси у соціальних мережах – якщо раніше це була екзистенційно-філософська цитата, типова для представників дигіталізованого соціуму, на зміну подібним речам стали використовувати аббревіатури та сленгові вирази. Однією із найбільш розповсюджених лексичних одиниць є аббревіація «WFH» чи «wfh», котра розшифровується як «working from home» та натякає на неможливість підтримувати комунікацію саме в конкретний період часу (Online Collins Dictionary). Доволі часто можна зустріти й лексему «productivity ninja» (використовується на позначення людини, котра працює дистанційно й не зіштовхується з жодними труднощами, що дозволяє їй виконувати великий обсяг завдань, навіть якщо члени родини, діти чи домашні улюбленці відволікають від роботи), «covidpreneur» (скомпонувано зі слів «covid» та «entrepreneur»; асоціюється з власниками бізнесу, котрі або отримали подвійний дохід під час введення карантинних обмежень, або розпочали нову справу незалежно від стану економіки і досягли неабиякого успіху), «quarantqueens» (цей статус обирають домогосподарки, щоб підкреслити величезний обсяг хатньої роботи з яким вони чудово справляються) (Lawson, 2020).

Висновки. У статті простежено закономірності реалізації лексико-фразеологічних номінацій та етнолінгвістичних образів концепту «COVID» в англійській, німецькій та українській мовах. Реконструкція семантичної структури цих лексичних одиниць дає змогу проаналізувати вплив пандемії на сучасну наукову парадигму загального мовознавства, котрий проявляється в лінгвістичній та культурологічній сфері, а саме в утворенні нових лексичних одиниць та фразеологізмів, у зміні семантики вже відомих лексем з вторинної до первинної номінації; пандемія також знайшла віддзеркалення в новій поведінці учасників комунікації, сформувавши нові правила етикету; карантин поставив носіїв мови в нові умови, що вплинуло не тільки на статуси в соціальних мережах, а й на найменший прояв видів ситуативного гумору в офіційно-діловому дискурсі, що відобразилося в утворенні нових неологізмів та ідіом; ситуація в світі змусила переосмислити ставлення англійців, німців та українців до здоров'я, що змістило нову мовну категорію на одне з перших місць в списку найбільш популярних пошукових запитів.

Перспективою подальших досліджень є розгляд реалізації концепту «COVID» в іншому етнолінгвістичному аспекті, а також порівняльний аналіз лексичних одиниць та номінацій у інших мовах.

Література:

1. Горшунов Ю.В., Сафиуллин Р.Э. Популярные неологизмы английского языка в свете словообразования и языковой игры. *Филологические науки*. 2016. № 1. С. 40–43.

2. Королев А. Голомордые, гречкохайп и расхлamingo: ученые назвали неологизмы пандемии. *PIA*. 2019. URL: <https://riavrn.ru/news/golomordye-grechkohajp-i-rashlamingo-uchenye-nazvali-neologizmu-pandemii/> (дата звернення: 19.01.2021)
3. Мацько О. Досить шастати: чому мова не йде на карантин. *Weekend Today*. 2020. URL: https://projects.weekend.today/language_quarantine (дата звернення 19.01.2021)
4. Никитенко В. (2020). Новый лексикон: слова, которые появились из-за COVID-19. *Theory & Practice*. URL: <https://theoryandpractice.ru/posts/17987-novyyu-leksikon-slova-kotorye-poyavilis-iz-za-covid-19> (дата звернення 10.12.2020)
5. Попова А. «Коронные» выражения: что COVID-19 привнес в немецкий лексикон. *Germania-online*. 2020. URL: <https://germania-online.diplo.de/ru-dz-ru/ausbildung/Sprache/-/2342656> (дата звернення 20.12.2020)
6. Селіванова О.О. *Лінгвістична енциклопедія*. Полтава: Довкілля, 2020.
7. Шукунда С.З. (2020). «Ковидолы» против «ковидиотов»: английские неологизмы, порожденные коронавирусом. *Филологический аспект: международный научно-практический журнал*. 2020. 04 (60), 162–163.
8. Das Online-Wortschatz-Informationssystem Deutsch des Instituts für Deutsche Sprache. Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie. <https://www.owid.de/docs/neo/listen/corona.jsp#> (дата звернення 10.01.2021)
9. Duden Wörterbuch Online. Neue Wörter durch Krise «Covid-19» bald im Duden? <https://www.tagesschau.de/inland/corona-duden-101.html> (дата звернення 19.01.2021)
10. Klosa-Kückelhaus A. Neue Wörter in der Coronakrise – von Social Distancing und Gabenzaum. https://www1.ids-mannheim.de/fileadmin/aktuell/Coronakrise/Klosa_web.pdf (дата звернення 05.01.2021)
11. Lawson R. Coronavirus has led to an explosion of new words and phrases – and that helps us cope. *The Conversation*. <https://theconversation.com/coronavirus-has-led-to-an-explosion-of-new-words-and-phrases-and-that-helps-us-cope-136909> (дата звернення 05.01.2021)
12. Online Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C%D0%B0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/elbow-bump> (дата звернення 12.12.2020)
13. Online Collins Dictionary. Word of the year. URL: <https://www.collinsdictionary.com/woty> (дата звернення 20.01.2021)
14. Ro C. Why we've created new language for coronavirus. *BBC: Modern Language*. 2020. URL: <https://www.bbc.com/worklife/article/20200522-why-weve-created-new-language-for-coronavirus> (дата звернення 15.01.2021)
15. Rosenzweig G. 10 New Words Coined During the «Year of Corona» (Also Known as 2020). 2020. *Clear Voice*. URL: <https://www.clearvoice.com/blog/coronavirus-new-words/> (дата звернення 15.12.2020)
16. Thorne T. The language of COVID-19 goes viral. *Language and innovation*. 2020. URL: <https://language-and-innovation.com/2020/04/15/coronaspeak-part-2-the-language-of-covid-19-goes-viral/> (дата звернення 19.01.2021)
17. Wiedemann J. Corona: Entsteht ein neuer Wortschatz? *NDR*. 2020. URL: <https://www.ndr.de/kultur/Corona-Entsteht-ein-neuer-Wortschatz.coronawortschatz100.html> (дата звернення 20.12.2020)

Shutova M., Holinko A. The linguistic manifestation of the concept «COVID» in the English, German and Ukrainian linguistic worldview

Summary. The article deals with comprehensive review of lexical units of the concept "COVID" on the material of English, German and Ukrainian languages and their

comparative analysis. **The aim** of the article is to identify the universal features of ethnocultural coding of the concept of "COVID" in the modern scientific paradigm of general linguistics. Using the data of explanatory dictionaries of English, German and Ukrainian languages with the help of general scientific and special methods of analysis, the tendency of creating linguistic mechanisms in the system of development of English, German and Ukrainian languages was traced. General scientific and special analysis methods have revealed that many lexical items, phraseological compounds and neologisms have appeared in the English, some of them have already been included in the online dictionary «Urban Dictionary» and have equivalents in the German and Ukrainian, respectively. Reconstruction of the semantic structure of these lexical units allows to analyze the impact of the pandemic on the modern scientific paradigm of general linguistics, which is manifested in the linguistic and culturological sphere, namely – in the formation of new lexical units and phraseology,

in changing the semantics of already known lexemes; formation of new rules of etiquette. The change of semantics from the secondary to the primary nomination is explained by changes in mental mechanisms and cognitive classifiers, as well as new behaviour of communication participants. Etymological and lexical-semantic analysis of semantic models of English-speaking, German-speaking and Ukrainian-speaking areas, which arose as a result of coronavirus, taking into account the specifics of ethnic consciousness, suggests that a number of lexical units were formed on the basis of similar associations or images-symbols. The article traces the regularities of realization of lexical-phraseological nominations and ethno-linguistic images of the concept «COVID» in English, German and Ukrainian languages. The impact of the pandemic on the national linguistic worldview can be traced.

Key words: concept, illness, ethno-linguistics, worldview, comparative linguistic.